

EVROPSKÁ NOČNÍ MŮRA

Konec Evropy se blíží.

Dosažení „celistvé, svobodné a mírové“ Evropy bylo pětadvacet let mantrou amerických a evropských státníků. A i dnes je to ušlechtilá a důležitá vize. Ve skutečnosti však tento cíl postupně mizí v říši snů. Rozhodnutí Velké Británie vystoupit z Evropské unie, pro členský stát EU dosud nevídaný krok, zahájilo pozvolný rozpad celého uskupení a povzbudilo nacionalistické síly napříč kontinentem. Řecko uvrhává krajně levicová strana Syriza stále hlouběji do ekonomického strádání. V Maďarsku zatím pravicový nacionalistický premiér Viktor Orbán pilně buduje „neliberální demokracii“ a neonacistická strana v jeho vládě posouvá kabinet dále a dále na okraj politického spektra. Ohromná migrační vlna z Blízkého východu prohlubuje stávající pnutí ve vztahu většinových Evropanů k muslimským komunitám a i téměř deset let po hospodářské krizi roku 2008 zaznamenává Evropa stále takřka nulový růst. Rusko čerstvě po spáchání první násilné anexe území na evropském kontinentu od druhé světové války rázně pokračuje v překotném zbrojení a jen tak mimochodem hovoří o nasazení jaderných zbraní proti členům NATO.

Název této knihy nevěští opravdový rozklad kontinentu nebo rozpad nadnárodní instituce typu EU, jakkoli se to druhé reálně může stát. Jde spíše o to, že jsme na hraně toho, abychom se stali svědky konce Evropy, jak jsme ji znali minulých sedm desetiletí: jako mírového, stabilního, prosperujícího, spolupracujícího, demokratického a společensky harmonického území. Evropa dneška se hroutí – je stále více nedemokratická, hospodářsky stagnující, ohrožovaná extremisty z obou okrajů politické škály od neliberální levice po autoritářskou pravici, a pomalu se posouvá dříve nepředstavitelným směrem, směrem k válce. Geopolitický chaos na jejím území v určitých ohledech připomíná 30. léta 20. století.

Téměř nikdo nepředpovídal, že se Rusko v roce 2014 dopustí prvního obsazení cizího území od druhé světové války. Nad těmi, kteří před tím skutečně varovali a jako předzvěst uváděli invazi Moskvy do Gruzie v roce 2008, se mávalo rukou jako nad paranoidními apoštolý studené války či provinčními rusofoby.

Ještě méně lidí by si umělo představit, že se rozhoří skutečná válka, jejíž boje si již vyžádaly okolo deseti tisíc lidských životů, včetně téměř tří set cestujících z pravidelné linky prolétávající nad východní Ukrajinou. Stejně tak by však jen málo lidí v roce 1904 – ve zlatém věku Einsteina a Klimta, Mahlera a Freuda, Gropiuse a Debussyho – považovalo za představitelné, že za deset let se evropský kontinent promění v jatka mechanizovaného ničení a ani ne za čtyři desítky let jej postihne ještě děsivější katastrofa.

Skutečnost, že je Evropa znovu dějištěm globálních změn, se protíví tradičnímu názoru, který řadu let propagovali západní politikové a většina expertů na zahraniční vztahy. Není to tak dávno, kdy Evropu velebili coby vrchol lidského snažení, sociálnědemokratickou, pacifistickou velmoc, jež bude konkurovat Spojeným státům. V roce 2002 vydal Charles Kupchan, ředitel pro evropské záležitosti v Radě národní bezpečnosti za vlády Billa Clintona i Baracka Obamy, knihu *The End of the American Era: U.S. Foreign Policy and the Geopolitics of the Twenty-First Century* (Konec americké éry: Zahraniční politika USA a geopolitika dvacátého prvního století). Hlavním soupeřem USA v boji o globální vliv, věštil Kupchan, nebude Čína, ale „sjednocující se Evropa, jež povstává jako protiváha Spojených států“. O dva roky později, v knize *Evropský sen*, velebil Jeremy Rifkin evropskou „bohato multikulturní různorodost“ oproti americkému „tavicímu kotlí“, pro Evropu typickou „spolupráci a konsenzus“ oproti americkému „jednostrannému uplatňování zahraniční politiky“ a „zábavu, dokonce až zahálku“ starého kontinentu oproti americké posedlosti pracovní výkonností. Pouhý rok poté, co Rifkin vyjádřil svou předpověď, že Evropa Ameriku „zastíní“, Mark Leonard ve své nešťastně nazvané knize *Why Europe Will Run the 21st Century* (Proč dvacátému prvnímu století bude vládnout Evropa) pyšně hlásal, že „Evropa na svých základech potichu znovuobjevila revoluční model pro budoucnost a alternativu k americké hrubé síle“.

Ačkoli teprve události poslední doby ukázaly, že se tyto předpoklady přinejmenším mylily, náznaky problémů byly patrné už docela dlouho. Evropská finanční krize, jež začala už téměř před deseti lety, odkrývá neudržitelnost starého modelu blahobytného sociálního státu. Tisíce mladých mužů přidávajících se k Islámskému státu dokládají, že klamem jsou do velké míry i evropské představy o multikulturalismu. Ruská válka s jedním z evropských států zvrátila kdysi převládající přesvědčení, že by Moskva mohla ve světovém dění hrát spíše konstruktivní, nikoli destruktivní roli. Světadíl obecně považovaný za „vývozce bezpečnosti“, požehnaný záviděníhodným obdobím desítek let míru, se sám stává zónou nestability, kde se běžnými jevy rychle stávají epizody teroristického násilí a politického chaosu.

Zatímco čtete tyto řádky, Evropa prochází největšími politickými bouřemi za řadu desítek let. Pouhých pět let poté, co získala Nobelovu cenu za mír, se borí Evropská unie, jeden z nejambicióznějších politických projektů v dějinách. Samotnou její existenci ohrožuje souběh několika krizí: téměř deset let nulového hospodářského růstu, nové ambice Ruska, nárůst islamistického extremismu a největší masové stěhování národů od konce 40. let 20. století. Tyto odstředivé síly obnažují celou řadu puklin uvnitř Evropy. Představte si starý kontinent na grafu s osami x a y. Svislá osa, vedoucí zhruba „od Štětína po Terst“, jak Winston Churchill popsal železnou oponu, odděluje východní Evropu, požadující tvrdší postoj vůči Rusku, od Evropy západní, toužící po smiřování. Východní polovina zároveň vznáší důrazné námitky vůči naléhání Německa, aby Evropa přijala více než milion migrantů z Afriky a Blízkého východu. Vodorovná osa proti sobě staví rozpočtově odpovědné státy severu Evropy a marnotratnější ekonomiky jejího jihu. Británie, oddělenější od dění na pevninské části kontinentu než kdykoli od svého vstupu do Evropského hospodářského společenství (předchůdce EU) v roce 1973, do grafu prakticky nikam nezapadá a nezapadala už předtím, než si v červnu 2016 odhlasovala vystoupení z EU.

To, co se dříve zdálo jako nezvratné – stále se rozšiřující politická a hospodářská integrace na kontinentu, kde byly ozbrojené konflikty spolu s totalitními ideologiemi typu komunismu a fašismu vypuzeny na smetiště dějin – se dnes jeví jako přechodná historická etapa. Na místech, kde desítky let nebyly, jsou znovu zaváděny hraniční kontroly. Sled násilných událostí proměňujících tvář kontinentu, počínaje ruskou invazí na Ukrajině a konče okázalými teroristickými útoky islamistů, v kombinaci s dalšími zásadními jevy typu britského vystoupení z EU a vzestupu „neliberální demokracie“ v zemích jako Maďarsko nebo Polsko, uvrhl na budoucí stabilitu kontinentu závažné pochybnosti. Napříč celou Evropou zaznamenávají soustavný nárůst preferencí populistické politické strany, tyjící z neuspořádanosti a nejistoty, a ukazují tak na rostoucí vyčerpání z technokratického postupování pozvolnými kroky, typického pro liberální demokracii. Tyto nacionalistické, protiamerické, často rasistické a antisemitské síly čerpají z těch nejspínavějších evropských tradic. Levicová i pravicová hnutí – jimž ve světle jejich obliby již nelze oprávněně přiřazovat přídomek „krajně“ – slibují návrat k idealizované minulosti pod rukou silného muže (či ženy). Evropané, znechucení neschopností svých vlád zvládat kupíci se problémy, zpochybňují samotnou legitimitu a efektivitu liberální demokracie a začínají naslouchat svůdným hlasům buřičů, kteří nehledě na své údajně politické odlišnosti všichni vyzývají návrat předkatastrofické éry, jež údajně existovala před evropskou integrací a v níž byl

život snazší, levnější a bezpečnější. Ozvěna sice zní v různých jazycích, volání do zbraní je však stále totéž. Liberální maďarská filozofka Ágnes Hellerová naříká nad nízkou „frustrační tolerancí“ Evropanů a nad tím, jak se „v době krize nezadržitelně obrací k diktátorům“.¹ Odpadlictví Evropy od demokracie přitom zrcadlí celosvětový trend – rok 2015 byl devátým rokem v řadě, kdy podle měření organizace Freedom House, zabývající se dodržováním lidských práv, poklesla globální svoboda.

Problémy popisované v této knize mají společnou ztrátu víry v univerzální, humanistické hodnoty takzvané evropské myšlenky. „Evropská myšlenka není primární emocií typu vlastenectví či příslušnosti k národu,“ uvažoval vídeňský spisovatel Stefan Zweig v roce 1934, „nerodí se z primitivního pudu, ale z vnímání, není výsledkem živelného zápalu, ale pomalu dozrávajícím ovocem vyššího způsobu myšlení.“² Tato myšlenka byla kdysi poměrně rozšířená. V době po druhé světové válce, když byla Evropa rozdělená, si politická pravice i levice velmi vysoce cenily toho, co Západ měl a Východ po tom prahl: prostředí politické a ekonomické svobody, náboženské otevřenosti (třebaže často nabývající podoby lhostejnosti k náboženství) a míru. Tato vize se nikdy nenaplnila tak silně nebo tak opravdově, jak si Evropané rádi namlouvali – bezpečnost jim zajišťovala vojenská síla, za kterou nemuseli platit, a lidé jiné rasy či náboženství byli tolerováni, dokud se příliš neprojevovali. Přesto však existovala široká, i když jen hrubá shoda na společné sadě dohod a hodnot.

Nyní však tato shoda prochází zkouškou a někde destrukcí. Někteří lidé ji nikdy nepřijali za svou, pro jiné byla přijatelná pouze za předpokladu, že pro její zachování nemuseli příliš riskovat. Vnější hrozby, jež by mohly mít sjednocující vliv – jako migrace a ruská agrese – způsobují naopak odcizování. Úpadek Evropy lze však z velké části připisovat domácím faktorům, nikoli vnějším. Ekonomická stagnace, populismus, rozčarování z liberální demokracie a rostoucí sociální pnutí přivede Evropu přesně do toho zesláblého stavu, v němž ji Vladimir Putin chce mít. Na dotaz, zda je „zásadní žít v zemi, jež je řízena demokraticky“, odpoví kladně pouze asi 40 % Evropanů narozených v 80. letech.³ Téměř 20 % křesel, skoro dvakrát tolik než před třiceti lety, tak v parlamentech jednotlivých evropských států drží autoritářské populistické strany (levicové i pravicové) a zastoupení navíc mají ve třetině evropských vlád.⁴ Evropané si dnes musejí klást otázku: Jak upřímně jsme Evropě oddáni? Co jsme ochotni obětovat pro pokračování největšího pokusu o politickou spolupráci v dějinách lidstva?

Přestože události posledních několika let jasně ukazují, že by se Evropa znovu měla stát těžištěm zájmu americké zahraniční politiky, Washington se obrací

jinam. Po skončení studené války se pozornost Ameriky soustředila na Blízký východ, Asii a ještě dál. V domnění, že Evropa je konečně a navždy „vyřešená“, ztratili o ni američtí političtí činitelé zájem, a tato tendence se ještě zvýraznila po útocích z 11. září. Tato lhostejnost k Evropě vzrostla za vlády Baracka Obamy, prvního amerického postevropského prezidenta v tom smyslu, že starý kontinent v jeho světonázoru nikdy nezaujímal výsadní postavení, jakému se těšil u jeho předchůdců. V tokijském projevu z roku 2009 pro sebe Obama použil označení „první tichomořský prezident USA“, které si vydobyl díky svým dětským zážitkům, když vyrůstal v Indonésii a na Havaji, a které později dostaly hmatatelnou politickou podobu jeho přehnaně propagovaného „obratu“ amerických vojenských a diplomatických zdrojů směrem do Asie. „Zde vidíme budoucnost,“ přednesl Obama v roce 2011 před australským parlamentem a implicitně tím sděloval, že jiné nejmenované části světa představují minulost. Za Obamy neproběhla žádná ambiciózní evropská iniciativa typu Marshallova plánu nebo rozšíření EU a NATO, jaké koncem 90. let 20. století a v prvním desetiletí nového tisíciletí uskutečnili jeho předchůdci.

Přesně ve chvíli, kdy aktuální dění potvrzuje nepostradatelnost amerického zapojení, však vadne shoda obou hlavních amerických politických sil na oddanosti Evropě. Během kampaně před americkými prezidentskými volbami Donald Trump opakovaně shazoval NATO jako „zastaralé“ a zpochybňoval americké smluvní závazky bránit své spojence ve východní Evropě, zatímco na adresu Vladimira Putina měl jen slova chvály (což je typické pro jeho obecnější vlídný postoj k autoritářům). Putinův režim mu laskavost vrátil tím, že aktivně zapracoval na Trumpově zvolení, když na stránkách Wikileaks zveřejnil e-maily, které získal hackerskými útoky na celostátní výbor Demokratické strany a kampaň Hillary Clintonové. Trump se dostal do Bílého domu po etnonacionalistickém tažení evropského střihu, jaké podle přesvědčení většiny Američanů nemohlo v jejich zemi nikdy zakořenit. Patří do celosvětové vlny neliberálních populistů, jejíž evropští členové vidí v ruském režimu spřízněnou duši a strategického spojence. Nový americký prezident nahlíží na mezinárodní vztahy jako na obří obranné čachry, v nichž spojenectví naprosto nijak nesouvisejí se společnými hodnotami a jsou čistě obchodního rázu. Zvolením Trumpa se v Americe neuvěřitelné stalo skutkem, do nejmocnějšího postu na zemi byl katapultován autoritářský demagog. Nyní již nelze považovat za samozřejmé, že USA budou lídrem svobodného světa – mohou se v globálním boji za svobodu stát pasivním přihlížejícím, nebo aktivním protihráčem, pokud prezident Trump uzavře s Putinem nějakou podobu diplomatického spojenectví.

Ke spojeneckým svazkům své země přitom chová podobnou nedůvěru i posilující levé křídlo americké politiky – v roce 2010 podepsalo 50 demokratických kongresmanů otevřený dopis kritizující, že „i řadu let poté, co zmizela sovětská hrozba, poskytujeme stále evropským a asijským státům vojenskou ochranu v podobě našeho jaderného deštníku a jednotek rozmístěných na našich zahraničních vojenských základnách“. ⁵ Jen 49 % Američanů se staví k NATO kladně a podíl respondentů s kritickým názorem na alianci vzrostl z 21 % v roce 2010 na 31 % v roce 2015. ⁶

Tato kniha je vyvrcholením mého více než šestiletého života a novinářského působení v celé Evropě. Podobně jako většina Američanů jsem i já tento kontinent vnímal prizmatem dějin – Evropa byla místem, z něž moji předkové prchli před perzekucí, krajinou muzeí, zámků, hradů a prázdných kostelů. Na vysoké škole jsem absolvoval předměty o britském impériu a studené válce. Zdálo se, že to zajímavé na Evropě tkví v její minulosti. Kurz o Evropské unii mě přesvědčil, že jediné problémy na evropském obzoru spočívají v doladování štedrých systémů sociálního zabezpečení. Předpoklad trvalé stability Evropy – že její konsenzuální politika, důstojný hospodářský růst a nenapadnutelné bezpečnostní svazky zůstanou navždy neměnné – silně ovlivnil moje rozhodování o novinářské kariéře. Jako mnoho mladých lidí hledajících dobrodružství to i mě táhlo do těch částí světa, kde se hranice stále ještě přelévaly a ke každodennímu životu patřilo násilí, kde diktátoři vládli poddaným a hrdinní disidenti bojovali za svobodu, kde na ideologiích stále ještě záleželo a lidé při jejich prosazování riskovali vše. Vydal jsem se do Jihoafrické republiky a na Blízký východ a hýčkal si sny o tom, že se stanu válečným zpravodajem.

Můj pohled změnila až nečekaná nabídka z Rádia Svobodná Evropa. Znal jsem chrabrou minulost Svobodné Evropy, v níž za železnou oponou „vysílala svobodu“. Ale jako většina lidí, jimž jsem později o svém novém zaměstnavateli řekl, jsem netušil, že tato instituce ještě existuje. Při četných cestách po Evropě a po zemích bývalého Sovětského svazu jsem začal chápat, že dějiny neskončily, že Evropa nevzkročila do „postideologického věku“ a že optimistické předpoklady nevyhnutelného triumfu liberální demokracie, volných trhů, mírumilovného soužití a politického pluralismu byly předčasné i na kontinentu, který se tolik pyšnil tím, že tyto hodnoty stvořil a vyvezl do světa.

Brzy po přestěhování do Evropy jsem si uvědomil, že abych této části světa a jejímu fungování porozuměl, musím se alespoň trochu obeznámit s její největší a nejmocnější zemí. V létě roku 2012 jsem se do Německa přestěhoval

a zanedlouho jsem z něho i já nabyl onen kladný dojem, který je společný mnoha zahraničním návštěvníkům této pozoruhodné země. Pile a pečlivost, obdivuhodně sebekritický pohled na historii, důkladnost a chorobné puntičkářství (projevující se při úkolech, které si takovou preciznost zasluhují, ale i při těch druhých), vysoká úroveň veřejné debaty, značná očekávání od sebe i od druhých – to všechno byly vlastnosti, které jsem u jednotlivých Němců i u celé německé společnosti oceňoval. Pro člověka, kterému se přičítá „klackovství“ – v mé generaci mileniálů tak hojná směsice nezodpovědnosti a drzosti – bylo Německo jakýmsi rájem, kde vládla spolehlivost a zdravý rozum.

Jestliže na mě však Němci udělali dojem svou upřímností, úplně stejně mě ohromil i jejich zjednodušující způsob myšlení. Pacifistická politická kultura považuje už jen mírné projevy obranného vojenského postoje za předzvěst katastrofálního nacionalismu. Lhostejnost vůči iránskému chomejnistickému režimu, jehož antisemitská rétorika evokuje tu, která ne zas tak dávno zněla v berlínských ulicích, a všeobecné krčení ramen, když Rusko anektovalo Krym, ve mně vyvolaly otázky, jaká že ponaučení si Němci z tak pečlivého studia vlastních dějin odnesli. Historická vina za nacistické zločiny stála za sice dobře myšlenou, ale přesto neuváženou politikou otevřených dveří vůči uprchlíkům, jejíž negativní důsledky budou patrné po několik generací. Německá bohorovnost přede mnou vykrytalizovala při jednom rozhovoru o skandálu se špionážními praktikami americké Národní bezpečnostní agentury (NSA), v němž jeden mladý poslanec Spolkového sněmu trval na tom, že je Američany nutné potrestat, protože „špionování je protiprávní“. Naivní upřímnosti jeho chvástání se vyrovnala jenom jeho zjevná absurdita – onen člověk upřímně věřil tomu, že když špionáž porušuje zákony, může a měla by být zakázána.

Američané se v minulosti raději příliš nepřehrabují – když o tomto našem národním rysu hovořil spisovatel a politik Gore Vidal, označil nás za „Spojené státy amnestické“. Naši zemi založili a i nadále do ní přicházejí lidé přecházející před dusivými společenskými normami a svazujícími národními traumaty ve svých domovinách. Evropané jsou, někdy ke svému užitku, ale stejně často i ke své škodě, méně zběhlí v oprostování se od vlastních bolestivých dějin. Německé pobouření skandálem s NSA nelze pochopit, aniž by člověk znal status Německa coby poválečného amerického protektorátu. Úpadek Maďarska do podoby „neliberální demokracie“ je ozvěnou jeho autoritářské minulosti. Současný neutěšený stav Řecka nedává smysl bez přihlídnutí k rokům pod vojenskou diktaturou a stáletím pod cizí vládou, jimiž si prošlo. Vladimir Putin mobilizuje Rusy k obraně vlasti před Západem, který vykresluje jako záludný a spiklenecký, připomínkami

jejich statečného boje ve „velké vlastenecké válce“ proti fašismu. Takové apely sice cynicky překrucují historii k dosažení politických cílů, vycházejí však z prožitých zkušeností. Vysvětlit, proč tyto dějinné události, skutečné i smyšlené, dodnes tak rezonují, je jedním z důvodů, proč jsem tuto knihu napsal.

Konec Evropy je geograficky a tematicky uspořádán do osmi kapitol, z nichž každá je případovou studií státu v krizi. Žádná z těchto krizí však není výlučnou záležitostí země, kterou zachvátila – znepokojivé trendy pozorovatelné v jednom státě se přelévají přes hranice a rezonují po celém kontinentu. Moje cesta začíná v Estonsku, asi nejzranitelnějším členském státu NATO vůči rozvratné činnosti a invazi z východu, kde kontroverzní demolice sovětského památníku druhé světové války odhaluje, jak Rusko zneužívá národnostní pnutí na východní hranici Evropy k nabourávání západního spojení. V Maďarsku je to pro změnu vztyčení památníku druhé světové války, které vyvolává ostré spory o politiku paměti a ilustruje regionální posun k autoritářství. Reakce Německa na skandál s NSA odhaluje křehkost jeho strategického napojení na Západ a kapitola o Evropské unii rozebírá její nefunkční řešení největší migrační krize od druhé světové války i její dlouhodobou neschopnost asimilovat své muslimské občany. Ve Francii odhaluje exodus největší evropské židovské komunity proměnlivou povahu nejkrvavější tradice starého kontinentu: antisemitismu. Za Lamanšským průlivem jsou pak bezprecedentní vystoupení členského státu z EU, potenciální nezávislost Skotska a štěpení Labouristické strany předzvěstí dezintegrační řetězové reakce v evropském projektu a podtrhují žalostný stav sociálnědemokratické politické tradice. Řecko je zemí, kde populismus a klientelismus vstoupily do války s fiskální odpovědností vyžadovanou eurem. Moje cesta se lehce optimisticky uzavírá na Ukrajině, v novém Západním Berlíně, kde lidé za Evropu vedou boj, jehož existenciální charakter jejich evropských spoluobčanů odmítají uznat. Tyto krize mají jednu společnou příčinu: nedostatek solidarity. Zažehnat je může pouze soudržnost: politická, ekonomická, vojenská a kulturní.

Kam do tohoto obrazu zapadá Amerika? Evropa je nejdůležitějším spojencem USA. S žádnou jinou oblastí světa nemají Spojené státy společnou tak hlubokou oddanost liberálnědemokratickým hodnotám. Ochrana práv jednotlivce, volný pohyb zboží, osob a informací, svoboda projevu a náboženského vyznání, udržování mezinárodního systému založeného na respektování pravidel – nic z toho by bez spolupráce s Evropou nebylo možné. Kdykoli chce Amerika na mezinárodním poli něčeho dosáhnout, ať už to bude projekt řešení globálního oteplování či zastavení iránského programu jaderných zbraní, je Evropa spojencem, na nějž se obrátí jako první. Je tomu skutečně tak, všechny hodnotné věci, jichž Amerika

ve světě od roku 1945 dosáhla, proběhly s Evropou po boku. Sto let předtím, než Američané a Evropané začali na troskách po druhé světové válce budovat současný liberální mezinárodní pořádek, napsal velký francouzský kronikář Ameriky Alexis de Tocqueville, že „nikdy nebudou oba kontinenty žít zcela nezávisle jeden na druhém: existuje příliš mnoho přirozených vazeb mezi jejich potřebami, jejich ideami, jejich zvyky a jejich mravy“.⁷ Rozklad Evropy by zkrátka byl jednou z nejhorších zahraničněpolitických katastrof USA.

Mezi americkými politiky a politology, zvláště těmi pravicovými, panuje tendence společně ohrnovat nad Evropou nos. Dělá se jim zle z úcty Evropanů ke státu, z jejich ochoty odvádět vládě tak velkou část svého příjmu, z jejich omezování svobody projevu a z jejich neochoty dávat peníze na armádu, nemluvě o jejím nasazování. Tak široce rozšířená a hluboce ukotvená je v některých kruzích tato představa, že se „Evropa“ stala v americkém politickém výrazivu neslušným slovem, přezdívkou pro jakési mdlé kolektivistické hnutí. Američané si stěžují, že Evropané jsou „černí pasažéři“, jejichž okázalé sociální programy jsou možné pouze díky obrannému deštníku, který bez vděku dotují američtí daňoví poplatníci.

Evropané naopak přijímají, přinejlepším s nepochopením, přinejhorším pak s odporem, americkou kulturu zbraní. Veřejné praktikování náboženství v podání Američanů jim nahání husí kůže. Průměrného Evropana děsí skutečnost, že se Američané modlí k Bohu, trvají na pouštění klimatizace a stále ještě používají trest smrti. Protesty proti Američany vedené válce v Iráku přivedly do ulic Londýna, Paříže a Madridu rekordní počty lidí, ale prakticky nikdo z Evropanů se neobtěžoval protestovat, když Rusko anektovalo Krym nebo když Bašár Asad nasadil chemické zbraně proti dětem.

Coby Američan, který v Evropě žil a často tam cestuje, jsem s těmito společenskými, politickými a kulturními neshodami dobře obeznámen, jejich vyřešení však není cílem této knihy. Argumenty, které v ní už za okamžik budete číst, vyvěrají z přesvědčení, že hodnoty a zájmy sjednocující Američany a Evropany jsou mnohem početnější a mnohem významnější než cokoli, co nás rozděluje.